

EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ, STRUCTURA, EMIGRAREA ȘI IMIGRAREA POPULAȚIEI COMUNEI AVRAM IANCU

MARINEL CHIRIȚESCU

Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia

Date privind numărul locuitorilor comunei Avram Iancu din județul Alba, fosta localitate Vidra de Sus până în anul 1924¹, nu avem decât începând cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, întrucât toate datele anterioare consemnate de statisticile vremii, se referă la localitatea Vidra, care cuprindea și Vidra de Sus.

Urbariul din 1731 ne dă, se pare, primele informații concludente despre populația localității Vidra (Râul Mic) înregistrând 329 capi de familie, ~1645² locuitori, în care se include, desigur și populația din Vidra de Sus³.

Conscripția confesională din 1733, realizată din inițiativa lui Inochentie Micu, episcopul Făgărașului, conscripție care a beneficiat și de aprobarea Curții de la Viena, personal a împăratului Carol al VI-lea, a înregistrat următoarele date despre populația Vidrei (Râul Mic): 331 capi de familie, 1655 locuitori. Potrivit acestei conscripții, localitatea Vidra avea o populație 100% românească și se situa înaintea unor localități mult mai dezvoltate economic: Deva cu cei 260 capi de familie (1300 locuitori), Zlatna – 240 (1200), Sibiu – 180 (900). După această conscripție a urmat un ultim urbariu al Transilvaniei în anul 1746. Conform datelor sale, localitatea Vidra (Râul Mare) avea 147 capi de familie, însemnând 735 de locuitori⁴.

Situația acestor date scăzute din urbariul din 1746, prin raportare la documentele statistico-demografice anterioare, cât și la cele ulterioare, poate fi pusă atât pe seama modului în care și-au făcut datoria recenzorii cât, mai ales, pe sustragerea iobagilor de la recenzare de teama creșterii obligațiilor fiscale.

În 1750 s-a realizat Conscripția lui Petru Pavel Aron prin intermediul preoților și al protopopilor, aceștia consemnând populația la fel ca în 1733, doar pe confesiuni. Potrivit ei, la 1750 Vidra avea 1836 de locuitori⁵. Se observă că

¹ În anul 1924, cu ocazia sărbătoririi a 100 de ani de la nașterea eroului național Avram Iancu, s-a luat hotărârea de a se da localității Vidra de Sus numele celui mai brav fiu al localității: Avram Iancu, și de a se constitui ca localitate administrativă aparte de localitatea Vidra. Regele Ferdinand a întărit printr-un decret - nr. 220, din 6 octombrie 1925 - această măsură administrativă (vezi Felea 1974, p. 59).

² Acest număr de locuitori a fost obținut în urma aplicării coeficientului „x 5” numărului de familii înscrise în urbariu, ținând cont de media „oficială” a numărului de persoane pe o familie care a variat foarte mult: 5,14 persoane în 1760-1762, 10-12 (8-10 copii) în preajma celui de-al Doilea Război Mondial. În sprijinul acestui raționament vezi și Apolzan 1944, p. 11, Tufescu 1982, p. 128.

³ Belu 1978, p. 391.

⁴ Pădurean 2004, p. 240-241.

⁵ *Ibidem*, p. 242.

vidrenii față de proprii preoți au folosit cu moderație „arma” tănuirii, poate intuind implicațiile religioase și politico-naționale ale Conscripției din anul 1750 și-au sacrificat deliberat propriile interese economice, dând întâietate cauzei naționale. Conscripția moșului Petru Pavel Aron poate fi foarte bine comparată cu conscripția confesională din anul 1733. Diferențele dintre ele nu sunt prea mari: 1655 locuitori în 1733, 1836 locuitori în 1750, deci un plus de 181 locuitori. Repartizați pe cei 17 ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de ~11 locuitori.

Între anii 1760-1762 a fost realizată o nouă conscripție confesională, a treia cronologic. Scopurile ei au fost multiple: de a informa Curtea de la Viena cu privire la numărul românilor pe confesiuni, de a reșeza sarcinile și obligațiile militare ș.a. Realizarea ei practică a fost încredințată lui Nicolae Adolf von Buccow, comandantul trupelor împărătești, acesta, la rândul său, fiind ajutat de doi consilieri ai Tezaurariatului - L. M. de Moringen și F. L. Dietrich. Datele acestei conscripții confesionale, apreciate ca mult mai reale decât cele consemnate de conscripțiile confesionale din 1733 și 1750, fac ca ea să fie cea mai valoroasă conscripție confesională din secolul al XVIII-lea, superioară pe multiple planuri tuturor documentelor statistico-demografice la care am făcut referire. Potrivit conscripției din 1760-1762, Vidra (Arieșul / Râul Mic) avea următoarea situație demografică: 14 familii unite, 339 familii neunite și un număr de 2091 locuitori⁶. Se observă o creștere de 255 de locuitori față de anul 1750. Repartizați pe cei 12 ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de 21 locuitori.

Potrivit informațiilor demografice din Conscripția anului 1782 Vidra (Arieșul Mic) avea 959 capi de familie, cu 4795 locuitori⁷. Pentru Vidra (Arieșul Mic) se consemna un spor al populației de 2704 locuitori (+ 129%) față de conscripția din 1760-1762. În cei 20 de ani scurși, sporul mediu anual a fost de 135 locuitori.

Recensământul lui Iosif al II-lea din anii 1784-1787, cunoscut și sub denumirea de „conscripția iosefină” efectuat cu scopul de informare cât mai amplă și sigură, în vederea stabilirii numărului de recruți pe care putea conta armata austriacă (reorganizată în 1769), reglementarea raporturilor dintre feudali și iobagi, reșezarea impunerilor ș.a., a înregistrat numărul locuitorilor, sarcinile iobagilor, pământurile lucrate, condițiile de producție, modul de valorificare ș.a. Acest prim recensământ, cu vădite tente moderne, a început în Transilvania la 20 ianuarie 1785, realizatorii lui fiind comisari militari. Pentru a întocmi „conscripția iosefină” (ce însumează un ansamblu de documente cartografice și statistice), ei au mers din casă în casă, înscriind nominal pe toți. Listele nominale, tipizate, scrise în limba populației recensate, cuprindeau următoarele rubrici: numele,

⁶ *Ibidem*, p. 243; Giurgiu 1966, p. 55-56.

⁷ Belu 1978, p. 391.

prenumele, vârsta, situația familială, starea familială, starea socială, profesiunea, date despre cei plecați de acasă și despre străinii aflați în locul respectiv. Inițiatorii lui preconizau ținerea evidenței mișcării populației pe baza datelor obținute prin revizii anuale în fiecare localitate. Astfel de rectificări au fost efectuate în 1786 și 1787 apoi, din cauza războiului cu Imperiul otoman, amânate, iar după moartea lui Iosif al II-lea (1790) sistate complet. Durând mai bine de un an, rezultatele „conscripției josefine” au fost prezentate împăratului la 4 aprilie 1786, publicul larg neavând acces la datele acestuia. Recensământul nu a fost realizat pe naționalități sau confesiuni, singura distincție ce apare consemnată fiind cea între creștini și evrei. Recensământul făcut din porunca lui Iosif al II-lea, arată că, în comuna Vidra (Râul Mic), trăiau 4376 suflete. Se observă o scădere a locuitorilor în ultimii trei ani, față de Conscripția din anul 1782, cu 419 locuitori. Populația Vidrei era totuși destul de numeroasă, în comparație cu așezările agricole mult mai bogate din regiunile joase și chiar cu unele așezări orășenești importante, care erau Hunedoara cu 1783 locuitori, Deva cu 2917 locuitori, Orăștie cu 3221 locuitori, Aiud cu 3897 locuitori, Abrud cu 4699 locuitori, Alba Iulia cu 4917 locuitori, Târgu Mureș cu 5196 locuitori, Câmpeni cu 5456 locuitori, Turda cu 6374 locuitori⁸, ținând cont că locuitorii munteni de aici își asigurau cele necesare traiului prin iscusința meșteșugărească în prelucrarea lemnului și exploatarea pastoral agricolă a sărăcăcioaselor resurse ale solului.

Evoluția numărului populației localității Vidra, care cuprindea și populația localității Vidra de Sus în perioada 1731 – 1778, poate fi observată în graficul următor:

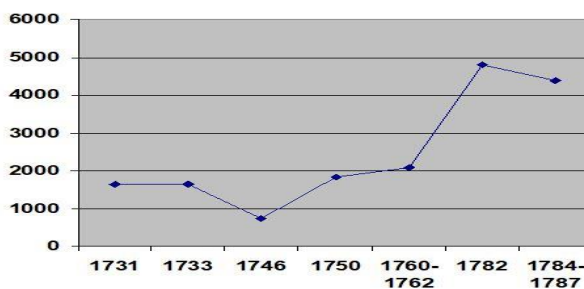

Fig. 1- Evoluția numărului populației localității Vidra (care cuprindea și Vidra de Sus) în perioada 1731-1778, de la 1645 de locuitori în anul 1731 la 4376 de locuitori în anul 1787.

Primele informații despre populația Vidrei de Sus, astăzi Avram Iancu, le avem de la medicul Vasilie Popp (1789-1842), o personalitate a culturii române, din perioada cât a funcționat ca medic pe domeniul minier al Zlatnei (1829-1842). Între preocupările sale, multiple și complexe, s-au aflat și problemele

⁸ Toth 1955, p. 142; Pădurean 2004, p. 246-247.

demografice ale zonei. Utilizând registrele bisericești și propriile cercetări pe teren, el a întocmit în 1835 o „Conscripție a sufletelor din Domeniul Topanfalvi (Câmpeni)”. Conscripția sa cuprindea populația pe sexe, din 18 localități. Pentru Felső Vidra (Vidra de Sus) înregistra un număr de 833 bărbați și 857 femei, însumând 1690 de locuitori⁹.

Din datele pentru anul 1854 reiese că localitatea Vidra de Sus avea o populație de 1955 de suflete, mai mult decât Teiușul care avea 1744 locuitori sau Blajul care avea 1950 locuitori, reprezentând 6,98% din întreaga populație a Domeniului de sus, care cu cele 11 localități ale sale: Albac, Scărișoara, Neagra, Vidra de Sus, Vidra de Jos, Ponorel, Secătura, Certege, Câmpeni, Bistra și Sohodol, avea 28.000 locuitori¹⁰. Se observă o creștere de 265 de locuitori față de anul 1835. Repartizați pe cei 19 ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de ~14 locuitori.

În urma ultimului recensământ austriac din 1857, avem date concrete asupra locuitorilor din Vidra de Sus chiar dacă ea va continua să rămână localitate componentă a comunei Vidra. Astfel, în urma acestui recensământ, localitatea Vidra de Sus avea 2265 de locuitori, toți credincioși greco-orientali care locuiau în 431 de case. În urma primului recensământ maghiar din 1869, avem 2684 locuitori toți ortodocși, din care 1360 erau bărbați și 1324 femei, și locuiau în 511 case. Populația localității Avram Iancu - Vidra (Felső) - făcea parte din Plasa Câmpeni a Comitatului Turda Arieș. Populația continuă să crească ușor până în 1880 când se înregistrează 2758 locuitori, din care 2663 români, un rutean, 94 cu limba maternă necunoscută. 2757 erau ortodocși, iar unul de altă religie. 99 erau alfabetizați. Oamenii locuiau în 497 de case. Apoi urmează o scădere a populației până aproape de nivelul celei din 1869, adică la 2629 locuitori în 1890¹¹.

Se observă astfel o creștere de 310 de locuitori între recensămintele din 1854 și 1857. Repartizați pe cei trei ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de 103 locuitori. Tot o creștere se observă și între ultimul recensământ austriac din 1857 și primul recensământ maghiar din 1869, cu un plus de 419 locuitori. Repartizați pe cei 12 ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de ~35 locuitori. De asemenea, avem tot creștere și între recensămintele din 1869 și cel din 1880 când se înregistrează un plus de 74 de locuitori. Creșterea medie anuală repartizată pe cei 11 ani scurși fiind de ~7 locuitori. Între recensămintele din anii 1880 și 1890 se observă o scădere cu 129 de locuitori. Repartizați pe cei 10 ani scurși, rezultă o scădere medie anuală de 12,9 locuitori.

⁹ Neamțu 1972, p. 119; Pădurean 2004, p. 252-253.

¹⁰ Bolovan 1995, p. 197-215; Pădurean 2004, p. 254-255; Retegan 1975, p. 332.

¹¹ Rotariu et alli 1996, p. 25; Opriș et alli 2001, p. 123; Rotariu et alli 2008, p. 22-23, 376-377; Rotariu et alli 1997, p. 2-3, 409-410; Pădurean 2004, p. 258-259; Apolzan 1944, p. 11.

În anul 1900 localitatea Avram Iancu / Vidra de Sus (Felsövidra) făcea parte din Plasa Câmpeni (Topánfalvi járás) a Comitatului Turda-Arieș (Torda - Aranyos vármegye), iar numărul locuitorilor era de 3112, din care 1490 bărbați și 1622 femei, constituiți în 641 de case. Populația era în continuă creștere, ajungând în 1910 (ultimul recensământ maghiar) la 3612 locuitori, din care 1743 bărbați și 1869 femei, stabiliți în 725 gospodării. După Marea Unire potrivit recensământului din anul 1920 în Vidra de Sus erau 3645 de locuitori, toți români. Datele recensământului din 29 decembrie 1930, consemnează pentru populația comunei Avram Iancu următoarea situație demografică: 3880 locuitori, din care 1885 bărbați și 1995 femei, care aveau 771 gospodării¹². Din analiza ultimelor două recensăminte de la sfârșitul secolului al XIX-lea din 1890 și 1900 se observă o creștere de 483 de locuitori. Repartizați pe cei zece ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de peste 48 locuitori.

Pentru perioada 1900-1930 se observă că sporul de creștere al populației este ridicat (500 de locuitori între recensămintele din 1900 și 1910). Repartizați pe cei zece ani scurși, rezultă un spor mediu anual de 50 locuitori. Tot un ascendent se observă și între ultimul recensământ maghiar din 1910 și primul recensământ românesc de după Marea Unire din 1918, făcut în anul 1920, cu un plus de 30 locuitori. Repartizați pe cei zece ani scurși, rezultă o creștere medie anuală de 3 locuitori. Tot o creștere avem și între recensămintele românești din 1920 și cel din 1930 când se înregistrează un plus de 235 de locuitori, adică o medie anuală de peste 23 de locuitori. Evoluția numărului populației localității Avram Iancu¹³, în perioada anilor 1835–1930, poate fi observată în graficul următor:

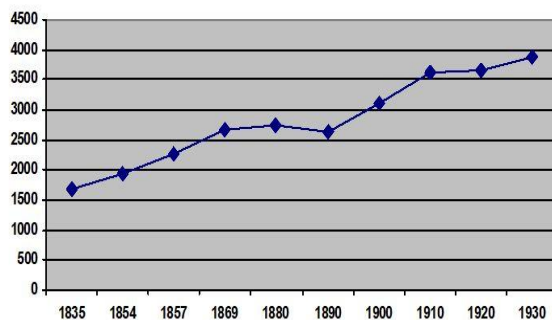

Fig. 2 - Evoluția numărului populației localității Avram Iancu (până în 1924 Vidra de Sus) în perioada 1835 – 1930, de la 1690 de locuitori în anul 1835 la 3880 de locuitori în anul 1930

¹² Rotariu et alli 1996, p. 38, 41; Rotariu et alli 2006, p. 42; Rotariu et alli 1999b, p. 32, 33, 34, 35; Pădurean 2004, p. 259-266; Apolzan 1944, p. 11; Râmneanțu, p. 2-3; Martinovici 1921, p. 3, 6, 29, 42, 50, 172, 197, 214, 230, 283; Manuilă 1938, p. 20, 260.

¹³ Până în anul 1924 localitatea s-a numit Vidra de Sus.

Deși în această perioadă au avut loc evenimente social-politice și economice care ar fi justificat o anumită scădere a populației totuși analiza datelor ne demonstrează că ea a crescut. Acest fapt se explică prin scăderea simțitoare a numărului acelor care cutreierau țara în lung și lat cu produse din lemn, specifice acestei zone, lipsind din gospodăriile lor luni în șir, și statornicirea lor în cadrul localității unde își continuă vechile ocupații. Evenimente cum au fost Primul Război Mondial, criza economică care la noi s-a simțit mai din timp, datorită înapoierii economice, sunt cauze care opresc pe acești locuitori la vetrele lor. Faptul că sunt mai tot timpul anului acasă, că aria de desfășurare a acestor evenimente nu cuprinde întotdeauna și localitatea, religiozitatea lor accentuată, justifică în bună măsură acest spor de populație.

Începând cu anul 1930 numărul locuitorilor comunei Avram Iancu este în creștere, ajungând la recensământul din 1941 la 4111 locuitori, din care 1973 bărbați și 2138 femei, 4099 fiind români, 1 maghiar, iar diferența până la 4111 locuitori era de 11 - alții - bănuim a fi romi, și se mai înregistrau 813 gospodării¹⁴.

În cei 11 ani scurși, în ciuda unor fenomene cu consecințe demografice negative (criza economică, foamete și boli, migrarea unor moți spre zonele industriale sau de câmpie¹⁵ ș.a.), populația comunei a crescut cu 231 locuitori (medie anuală + 21), ajungând în 1941 la 4111 locuitori. Populația comunei Avram Iancu era mai mare: cu 466 locuitori față de 1920 (ritmul mediu anual de creștere în cei 21 de ani ridicându-se la 21,19 locuitori); cu 499 locuitori față de 1910 (ritmul mediu anual de creștere în cei 31 de ani ridicându-se la 16,09 locuitori); cu 2421 locuitori față de 1835 (ritmul mediu anual de creștere în cei 106 de ani cifrându-se la 22,84 locuitori). Aceste creșteri demografice sunt evidente atât la nivelul localității Vidra de Sus, din 1924 Avram Iancu, cât și a întregii zone a Țării Moșilor.

După al Doilea Război Mondial, potrivit recensământului comunist efectuat la 21 februarie 1956, comuna Avram Iancu avea 4164 locuitori¹⁶. Datele acestui recensământ confirmă faptul că în ciuda vicisitudinilor de care au avut parte moșii, procesul de creștere demografică după al Doilea Război Mondial a continuat. Datele arată un spor de doar 53 locuitori față de recensământul din anul 1941, ceea ce pentru cei 15 ani scurși ne apare ca nesemnificativ, cu un ritm mediu anual de creștere în cei 15 de ani de doar 3,53 locuitori. Explicația acestei situații este următoarea: la grelele pierderi umane pe care le-au suferit moșii în timpul războiului, s-au adăugat numeroase plecări de locuitori din zonă spre

¹⁴ Rotariu et alli 2002, p. 26, 135; Apolzan 1944, p. 11; Apolzan 1946, p. 289; Apolzan 1948, p. 159-196; Recensământul 1944, p. 75-77.

¹⁵ Vezi: Cenaru 1983, p. 413-416.

¹⁶ Recensământul 1959.

zonele dezvoltate economic sau cu posibilități mai lesnicioase de asigurarea a vieții de zi cu zi.

Potrivit următorului recensământ, efectuat la 15 martie 1966, comuna Avram Iancu avea 4024 locuitori și 1039 gospodării¹⁷. Se observă că populația comunei scade cu 140 de locuitori față de anul 1956, având un ritm mediu anual de scădere în cei 10 ani de 14 locuitori.

Începând cu deceniul al șaptelea al secolului al XX-lea, asupra demografiei comunei Avram Iancu și-au pus amprenta efectele a două procese majore: îmbătrânirea populației, concomitent cu migrarea masivă - îndeosebi a populației tinere - spre zonele industriale ale țării și, îndeosebi, spre cele din Transilvania și Banat. Acest proces se va accentua, ducând, după cum era de așteptat, la o depopulare masivă a așezărilor moțești. Această realitate este evidențiată, la nivelul comunei Avram Iancu, de datele recensământului din 5 ianuarie 1977 care ne arată o scădere drastică a numărului populației la 3286 locuitori¹⁸.

Datele recensământului din 5 ianuarie 1977 arată un spor negativ de -738 locuitori față de recensământul din anul 15 martie 1966, ceea ce pentru cei 11 ani scurși duce la un ritm mediu anual de scădere de -67,09 locuitori.

Evoluția numărului populației localității Avram Iancu în perioada anilor 1930-1977, poate fi observată și în graficul următor:

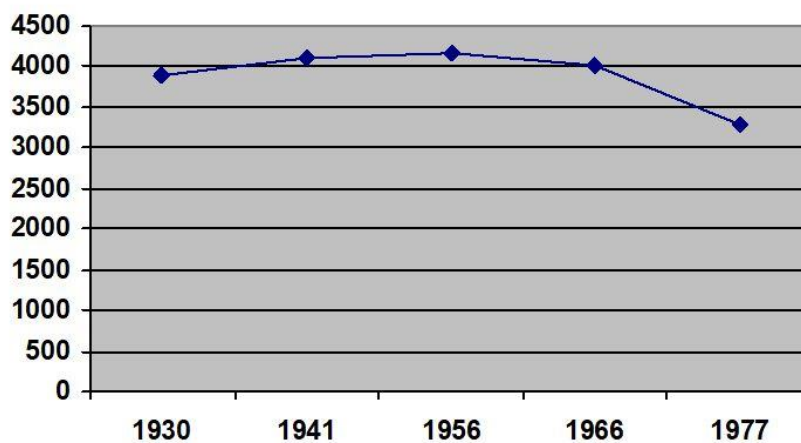

Fig. 3 - Evoluția numărului populației localității Avram Iancu în perioada 1930-1977 de la 3880 de locuitori în anul 1930 la 3286 de locuitori în anul 1977

¹⁷ Recensământul 1969.

¹⁸ Recensământul 1981, p. 597-598.

Se observă din datele prezentate că populația comunei Avram Iancu a crescut până la numărul maxim istoric de 4164 de locuitori la recensământul din 21 februarie 1956, după care populația a început să scadă, proces care se v-a vedea din datele ce urmează că va continua, din păcate, până în zilele noastre.

Pentru perioada următorilor 22 de ani, 1978-1999 avem următoarea situație demografică a comunei Avram Iancu, conform tabelului¹⁹:

Anul	Total locuitori	Din care:	
		Bărbați	Femei
1978	3120	1338	1872
1979	3210	1310	1900
1980	3170	1268	1902
1981	3010	1204	1806
1982	2980	1192	1788
1983	2970	1182	1782
1984	2965	1109	1766
1985	2926	1174	1752
1986	2908	1168	1740
1987	2890	1196	1734
1988	2885	1157	1728
1989	2873	1151	1722
1990	2898	1148	1710
1991	2805	1125	1680
1992	2760	1104	1636
1993	2739	1104	1638
1994	2726	1094	1632
1995	2639	1061	1578
1996	2590	1036	1554
1997	2526	1014	1512
1998	2422	970	1452
1999	2332	934	1398

Datele prezentate în tabelul de mai sus nu știm cât sunt de veridice, fiind prezentate autorului de primăria Avram Iancu, și ținând cont că recensământul oficial făcut la nivel național în 7 ianuarie 1992 menționează următoarele date pentru comuna Avram Iancu: 2217 locuitori din care 1073 bărbați și 1144 femei²⁰.

Din datele prezentate pentru anul 1992 în ultimele două paragrafe reies diferențe prea mari între recensământul oficial și datele prezentate de primăria Avram Iancu și se constată un minus de 543 de locuitori. Dacă adunăm bărbații cu femeile pentru anul 1992 din datele oferite de primăria Avram Iancu iese un

¹⁹ Pădurean 2004, p. 274-275.

²⁰ Recensământul 1994, p. 912.

număr de 2740 de locuitori și nu de 2760 locuitori cât sunt dați de fapt. Aceste lucruri ne întăresc convingerea de a nu lua în considerare datele prezentate de primăria Avram Iancu și prezentate în studiul publicat în anul 2004 pentru perioada anilor 1978-1999 ca fiind veridice.

Pentru anul 1995 alte surse ne dau 2138 locuitori pentru comuna Avram Iancu din care 1028 bărbați și 1110 femei²¹. Se constată și pentru anul 1995 un minus de 501 locuitori față de informațiile date de primăria Avram Iancu, fapt care ne întăresc afirmațiile de mai sus.

Datele primului recensământ de după evenimentele din anul 1989 și revenirea la democrație, a recensământului din 7 ianuarie 1992, arată un spor negativ de -1069 locuitori față de ultimul recensământ al perioadei comuniste din istoria României din 5 ianuarie 1977, ceea ce pentru cei 15 ani scurși duce la un ritm mediu anual de scădere de -71,26 locuitori.

Recensământul populației și al locuitorilor din 18 martie 2002, ne dă următoarea structură demografică pentru comuna Avram Iancu: 1865 locuitori, din care 917 bărbați și 948 femei²².

Recensământul populației și locuințelor din 20 octombrie 2011, ne dă următoarea structură demografică pentru comuna Avram Iancu: 1636 locuitori, din care 823 bărbați și 813 femei²³. Același recensământ ne dă populația stabilă (rezidentă) pe comună și pentru satele/localitățile componente²⁴ după cum urmează:

Județe, categorii de localități, municipii, orașe, comune și localități componente	Populația stabilă
Comuna AVRAM IANCU:	1636
Satul AVRAM IANCU-Centru	104
Satul ACHIMEȚEȘTI	27
Satul AVRĂMEȘTI	19
Satul BĂDĂI	18
Satul BOLDEȘTI	9
Satul CALUGĂREȘTI	82
Satul CĂRĂȘTI	25
Satul CĂRTULEȘTI	46
Satul CĂSOAIA	34
Satul CÎNDEȘTI	14
Satul COCEȘTI	81
Satul COCOȘEȘTI	3
Satul COROIEȘTI	45

²¹ Ghinea 1996, p. 80.

²² Recensământul 2003, p. 904, 905.

²³ Recensământul 2011a.

²⁴ Recensământul 2011b

Satul DEALU CRIȘULUI	5
Satul DOLEȘTI	96
Satul DUMĂCEȘTI	42
Satul GOJIEȘTI	30
Satul HELEREȘTI	66
Satul INCEȘTI	71
Satul JOJEI	38
Satul MĂRTEȘTI	46
Satul ORGEȘTI	49
Satul PĂTRUȚEȘTI	47
Satul PLAI	30
Satul PUȘELEȘTI	5
Satul ȘOICEȘTI	38
Satul ȘTERȚEȘTI	7
Satul TÂRSA	353
Satul TÂRSA-PLAI	20
Satul VALEA MACIULUI	8
Satul VALEA UȚULUI	37
Satul VERDEȘTI	59
Satul VIDRIȘOARA	82

Se observă că cele mai populate sate din comuna Avram Iancu, cele mai mari sunt satele Avram Iancu – Centru și Târșa cu peste 100 locuitori (cu 104, respectiv 353 locuitori) care putem spune că sunt și adevărate centre pentru satele din jur, aici fiind școli, oficii de poștă, magazine, ș.a. Apoi avem sate de mărime medie cu populație cuprinsă între 50 și 99 de locuitori precum: Verdești, Helerești, Incești, Cocești, Călugărești, Vidrișoara, Dolești și sate mici cu o populație cuprinsă între 3 și 49 de locuitori: Achimețești, Avrămești, Bădăi, Boldești, Căsoaia, Căndești, Coroiști, Cocoșești, Dumăcești, Gojiești, Jojei, Mărtești, Orgești, Pătruțești, Plai, Pușelești, Șoicești, Șterțești, Târșa-Plai, Valea Maciului și Valea Uțului.

Potrivit Fișei localității Avram Iancu afișată pe site-ul Primăriei comunei Avram Iancu avem în anul 2020 un număr de 1621 locuitori²⁵. Din analiza datelor pentru perioada 1992-2020 se observă că în comuna Avram Iancu sporul populației este negativ. Se observă astfel o scădere de 352 de locuitori între recensămintele din 1992 și 2002. Repartizați pe cei zece ani scurși, rezultă o scădere medie anuală de 35,20 locuitori. Tot o scădere se observă și între recensământul din anul 2002 și recensământul din anul 2011, cu un minus de 229 locuitori. Repartizați pe cei nouă ani scurși, rezultă o scădere medie anuală de -25,44 locuitori. De asemenea, avem tot descreștere a numărului populației

²⁵ http://www.primariaavramiancu.ro/dynpage_1, accesat în data de 11.02.2020.

comunei Avram Iancu și între anii 2011 și 2020, cu toate că este mai mică, când se înregistrează un minus de 15 locuitori. Descreșterea medie anuală repartizată pe cei nouă ani scurși (2011-2020) fiind de 1,66 locuitori.

Evoluția numărului populației localității Avram Iancu în perioada anilor 1977 – 2020, poate fi observată și în graficul următor:

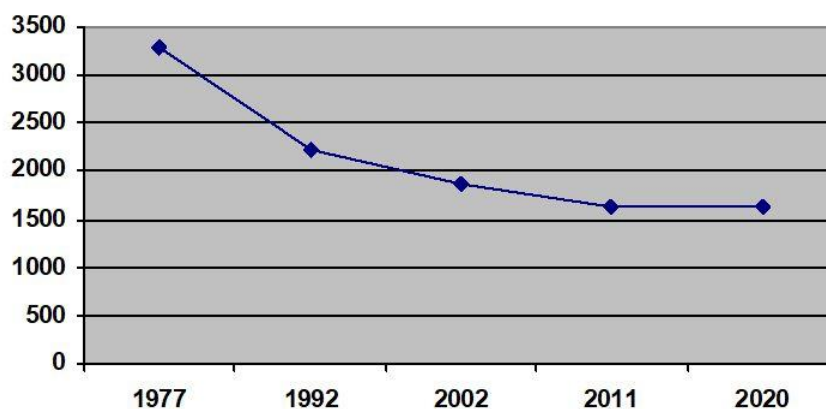

Fig. 4 - Evoluția numărului populației localității Avram Iancu în perioada 1977-2020 de la 3286 de locuitori în anul 1977 la 1621 de locuitori în anul 2020

Se observă din datele prezentate că depopularea localității Avram Iancu a continuat drastic și după anul 1977 și din păcate continuă și în zilele noastre. Astfel se explică faptul că numeroase gospodării sunt părăsite, că o foarte mare parte a ogoarelor rămân nelucrate, că o mare parte a ierbii rămâne necosită, că o mare parte a locuitorilor sunt oameni în vârstă ș.a. Între cauzele depopulării Țării Moșilor și a comunei Avram Iancu amintim²⁶: sărăcia, lipsa resurselor economice pentru cea mai mare parte a locuitorilor comunei; fertilitatea scăzută a solului și greutatea muncilor locale (arat-recoltat, tăiatul și prelucrarea lemnului, cosit, îngrijirea animalelor ș.a.), concomitent cu îmbătrânirea vizibilă a populației zonei; limitarea exploatării pădurilor și dispariția lentă a unor ocupații specifice cândva moșilor (legate de prelucrarea lemnului, văsărit ș.a.), respectiv pierderea surselor de venit aferente; lipsa mijloacelor de tracțiune (consecință a reducerii drastice a numărului de animale și, în special a cailor), costurile ridicate ale transportului materiei prime și produselor finite - ciubere, butoaie, putini ș.a. - spre zonele de câmpie, ș.a.; concurența unor produse industriale (din plastic ș.a.), care au făcut nerentabilă practicarea unor meșteșuguri tradiționale; situația deficitară a infrastructurii locale, lipsa drumurilor de acces modernizate în aproape toate satele comunei și cu împrejurimile, a curentului electric, dotărilor

²⁶ Cocean 1981, p. 57-68.

socio-culturale ș.a.; distanțele mari față de centrele economice mari, care fie nu au permis fie au făcut foarte greu navetismul ori desfacerea produselor din gospodărie; nativitatea și rezultatele școlare bune și foarte bune ale copiilor de moți, care după absolvirea școlii generale s-au îndreptat cu succes spre școli superioare, iar după absolvirea acestora nu s-au mai întors în zonă, excepțiile fiind foarte puține, nesemnificative numeric; părăsirea definitivă, nu în puține cazuri, a gospodăriei și, în mai puține cazuri plecări temporare, în special ale bărbaților, spre centrele industriale și în alte țări din Uniunea Europeană (mai ales după 1 ianuarie 2007, data intrării României în Uniunea Europeană cu drepturi depline) care atrag forța de muncă, cu revenirea periodică acasă.

În ceea ce privește structura socială, putem spune că urmează cursul general al structurii ținutului locuit de moți și structura întregii societăți românești. Din perioada de când este atestată localitatea Avram Iancu și până în prezent, nu avem nici un document și nici o confirmare că ar fi existat aici mari bogătași proprietari de pământuri arabile, de păduri, etc., sau că ar fi existat diferențieri mari, exagerate, de avere între locuitorii ei.

În timpurile mai vechi, locuitorii de aici aveau o oarecare libertate posedând locuri de semănat grâu de primăvară, secară și ovăz, fânețe și pășuni, precum și păduri de fag și brad, după care ei la început nu plăteau nici o dare, nici zeciuială din stupi și porci. Aveau dreptul târgurilor, crășmăritului, vânatului și pescuitului. Această libertate relativă au avut-o atât sub regii unguri și principii Transilvaniei cât și sub Casa domnitoare de Habsburg, până în anul 1650. Singura contribuție a acestor locuitori până la această dată, erau darurile pe care le trimiteau la curtea principelui, care constau în unt, miere și piei de animale sălbatice²⁷.

În urma Conscripției fiscale din anul 1747, locuitorii își pierd libertatea personală și proprietățile, fiind transformați în iobagi ai statului, având obligația să plătească o sumă de bani. În situație mult mai grea erau iobagii de pe Domeniul de Sus al Zlatnei care aproape tot timpul erau pe drumuri, pentru satisfacerea obligațiilor față de domeniu și pentru procurarea celor necesare traiului, deoarece după cum spuneau locuitorii din Vidra de Sus „cea mai mare haznă cu modul traiului și a lipselor ni-am obișnuit a le împlinii, avem facerea vaselor de lemn și acelea în țară și în vecina țară ungurească spre vânzare”²⁸. După ce-și pierd dreptul de crășmărit, de pescuit, dreptul târgului, situația se înrăutățește și mai mult în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea datorită a noi și împovărătoare obligații ca: tăierea de stânjani în pădure, căraușia lor la Offenbaia (Baia de Arieș) și Zlatna, la care se mai adaugă alte greutăți, care

²⁷ Patița 1912, p. 17, 18.

²⁸ Meteș 1921, p 186; Butură 1969, p. 54.

cumulate cu primele, provoacă mari nemulțumiri, culminând cu marea răscoală condusă de Horia, Cloșca și Crișan²⁹.

În anul 1778, locuitorii comunelor Vidra, Câmpeni, Bistra și Râul Mare, se plâneau printr-o numeroasă deputațiune la guvernul transilvan din Sibiu în contra diferitelor abuzuri. În loc de dreptate, membrii deputațiunii se văzură dați în judecată penală fiindcă au tulburat liniștea autorităților din Sibiu - căci iobagii n-aveau nici măcar dreptul să facă reclamații împotriva asupritorilor - și condamnați a suferi, unii câte 25 bastoane, iar alții câte 12, plus suportarea cheltuielilor de judecată. Deputatul Gavril Todea, bătrân de 80 de ani a și murit în urma bătăii³⁰.

După desființarea iobăgiei în anii revoluționari 1848-1849 în localitate găsim doar țărani împărțiți în cele trei categorii: *săraci*, care formau majoritatea și trăiau din muncile pe care le făceau la pădure în sezonul de toamnă și primăvară, muncile agricole la țară (câmpie) în sezonul de vară și unii din muncile prestate la oameni mai înstăriți; *mijlocași* într-un număr mai mic, nevoiți și să lucreze ca sezonieri în alte părți pentru a-și asigura existența; *țărani înstăriți* doar câteva familii³¹.

Diferența socială se accentuează între cele două războaie mondiale când o parte dintre locuitori se îmbogățesc prin comerțul cu material lemnos sau prin cumpărarea pământurilor celor care plecau în centrele de colonizare. O parte din locuitorii care aveau pământ puțin se transformau în „holoangări” (cercurari care plecau în țară cu cercuri pentru a repara butoaie, în mai tot timpul anului), alții în muncitori forestieri sezonieri sau muncitori agricoli, iar o parte dintre cei mai săraci se angajau ca slugi la cei mai avuți, pe o perioadă limitată de timp.

Situația socială se schimbă după al Doilea Război Mondial când se înfăptuiește reforma agrară și un număr însemnat de locuitori ai comunei pleacă în diferite regiuni ale țării unde primesc pământ, locuințe, unelte și vite de muncă, iar după 1947 în regimul comunist, mulți dintre locuitorii acestei comune s-au angajat în diferite întreprinderi din țară, devenind muncitori calificați în cele mai diverse meserii.

În anii din urmă după căderea regimului comunist din anul 1989 și instaurarea democrației pluripartite, se observă fenomenul întoarcerii acasă a celor plecați în mediul urban, datorită apariției șomajului industrial și a pierderii unui loc de muncă stabil, iar după 2007 mulți tineri au mers să lucreze în țările Uniunii Europene.

²⁹ Butură 1969, p. 54.

³⁰ Abrudeanu 1928, p. 249.

³¹ Informații oferite de prof. Rad Ioan, fost director la Școala Gimnazială „Avram Iancu”.

În ultimii ani, în comună se observă diferențe sociale majore. Marea masă a locuitorilor sunt bătrâni, săraci, pe când cei bogați, sau îmbogățiți, reprezintă doar 10-15% din populație.

Concluzionând la cele de mai sus avem următorii indicatori privind demografia localității Avram Iancu între anii 1835-2020, conform tabelului:

Recensământ	Numărul locuitorilor înregistrați oficial	Numărul de ani față de recensământul anterior	Creștere sau descreștere a nr. de locuitori între două recensăminte	Rata de creștere sau descreștere între două recensăminte %	Creștere sau descreștere medie anuală (persoane)	Numărul de ani față de primul recensământ al perioadei	Creștere sau descreștere față de primul recensământ al perioadei
1835	1690	-	-	-	-	-	-
1854	1955	19	+265	+15,68	+14	19	+265
1857	2265	3	+310	+15,85	+103,33	22	+575
1869	2684	12	+419	+18,49	+35	34	+994
1880	2758	11	+74	+2,75	+6,72	45	+1068
1890	2629	10	-129	-4,58	-12,9	55	+939
1900	3112	10	+483	+18,37	+48,3	65	+1422
1910	3612	10	+500	+16,06	+50	75	+1922
1920	3645	10	+30	+0,91	+3	85	+1955
1930	3880	10	+235	+6,44	+23,5	95	+2190
1941	4111	11	+231	+5,95	+21	106	+2421
1956	4164	15	+53	+1,28	+3,53	121	+2474
1966	4024	10	-140	-3,36	-14	131	+2334
1977	3286	11	-738	-18,33	-67,09	142	+1596
1992	2217	15	-1069	-32,53	-71,26	157	+527
2002	1865	10	-352	-15,87	-35,20	167	+175
2011	1636	9	-229	-12,27	-25,44	176	-54
2020	1621	9	-15	-0,91	-1,66	185	-69

și următorul Grafic privind evoluția demografică a localității Avram Iancu între anii 1835-2020:

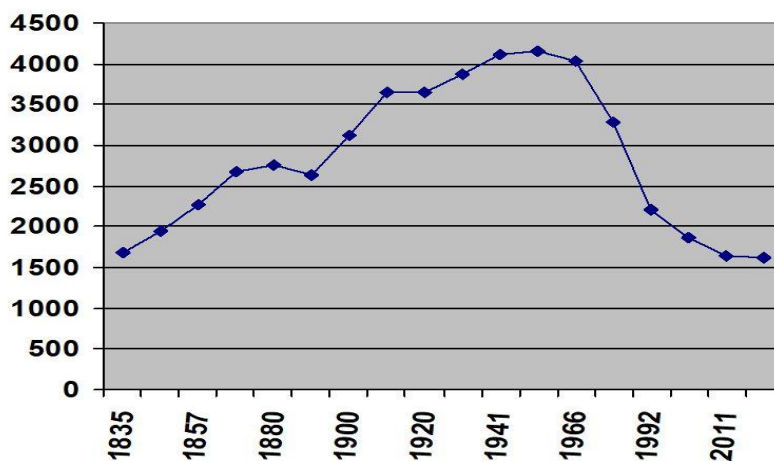

Fig. 5 - Evoluția numărului populației localității Avram Iancu (până în 1924 Vidra de Sus) în perioada 1835 – 2020

Se observă că în decursul a aproape două veacuri populația comunei Avram Iancu a crescut de la peste 1600 de locuitori în 1835 la peste 4000 de locuitori în anii 1941, 1956, 1966, după care scade, ajungând astăzi iarăși la puțin peste 1600 de locuitori.

Câți locuitori ai comunei Avram Iancu au emigrat în timp ? – iată o întrebare la care, în faza actuală a cercetărilor, nu se poate da un răspuns exact, întrucât datele publicate sunt puține, puține sunt și cercetările în arhive având drept scop acest obiectiv ș. a. Vom menționa totuși câteva date, generale, referitoare la întreaga Transilvanie, și la Țara Moților și particulare, referitoare la comuna Avram Iancu.

Asemenea celorlalte localități învecinate și în comuna Avram Iancu natalitatea a fost destul de ridicată și a constituit un izvor de alimentare continuă pentru comunele vecine sau mai îndepărtate. Mai înainte, excedentul de populație a reușit în mare măsură să rămână pe teritoriul comunei, sporind terenurile agricole prin sistemul defrișărilor și astfel să contribuie la sporirea numărului de gospodării, dar când practic mărimea extensivă a suprafețelor de pământ nu s-a mai putut realiza, excedentul de forță de muncă a căutat să-și câștige existența în alte locuri și zone ale țării, unde cea mai mare parte s-a stabilit apoi definitiv. Pe de altă parte, la emigrarea populației au contribuit și măsurile luate de autorități cu diferite prilejuri. Astfel spre sfârșitul secolului al XVII-lea, când sporesc atât sarcinile iobăgești cât și abuzurile slujbașilor de pe domeniul Zlatnei, care cuprindea și Vidra de Sus, astăzi comuna Avram Iancu, a început exodul în masă a populației spre domeniile feudale învecinate, în special spre acela al Gilăului, unde și-au întemeiat aceleași tipuri de așezări, continuându-și vechile ocupații tradiționale: văsăritul, creșterea animalelor și cultivarea pe suprafețe restrânse a cerealelor, legumelor, plantelor textile, mai puțin pretențioase la condițiile climatice³².

Fuga moților din așezările de baștină spre alte zone ale Transilvaniei a fost un fenomen demografic nou care și-a făcut simțită prezența din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Fuga avea drept consecință atât evaziunea față de fisc, cât și lipsirea acestuia de o parte a forței de muncă pentru nevoile zonei ș. a. Cauzele fugii moților din zonă sunt multiple: sărăcia locurilor și a locuitorilor, creșterea sarcinilor iobăgești, creșterea alarmantă a abuzurilor autorităților locale și centrale, oprirea folosirii pădurilor, interzicerea defrișărilor ș. a.³³.

Restrângerea dreptului de folosire a pădurilor și robotele tot mai numeroase pentru tăiatul, cioplitul și transportul lemnelor, pe lângă alte sarcini a determinat plecarea în masă a iobagilor de pe Domeniul de Sus al Zlatnei. Urbaniul din 1698 a înregistrat 99 de țărani plecați din satele Râul Mic (care

³² Butură 1966, p. 345.

³³ Pădurean 2004, p. 236.

cuprindea și localitatea Vidra de Sus) și Râul Mare. Exodul populației a luat amploare și mai mare în secolul al XVIII-lea. Încă înainte de reglementarea drepturilor silvice numărul iobagilor plecați de pe Domeniul de Sus al Zlatnei atinge cifra celor rămași pe loc³⁴.

Într-o plângere a moșilor din anul 1775 se specifica faptul că dacă situația lor nu se va schimba „fără doar și poate că va trebui să ne gândim să fugim”³⁵. Situația grea a moșilor, fuga acestora spre alte zone mai apropiate sau depărtate de zona lor geografică, l-au determinat pe împăratul Iosif al II-lea să se mire că din cauza stării în care trăiau n-au fugit cu toții³⁶. Pentru a i se pierde urma, o familie de fugari își schimba, timp de două - trei generații, numele de mai multe ori. În fuga lor de pe domeniul de sus, moșii s-au îndreptat prioritar spre munții apropiați ai Gilăului, în bazinul văii care curge dinspre Meseș și Ciucea, precum și spre alte zone adiacente³⁷.

După înfrângerea răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan, autoritățile habsburgice au strămutat cu forța oameni, mai ales în Banat, „mai mulți părinți de familie, oameni bătrâni și bolnavi de câte 65-70 de ani, care abia scăpaseră din mizeria închisorilor, fură prinși și porniți pe drum în timpul iernii. La cei mai mulți femeile și copiii le rămaseră acasă”³⁸.

Înăsprirea asupririi naționale și sociale, după încheierea dualismului austro-ungar (1867) a determinat o parte din populația comunei să-și părăsească satul natal și să-și caute libertatea în alte colțuri ale țării sau chiar dincolo de hotarele ei. Acest fenomen se manifestă mai ales în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea când unii pleacă și se stabilesc în diferite părți din România, mai ales în Dobrogea³⁹ sau în țări străine ca: Austria, Italia, Franța și SUA.

După războiul de independență din 1877, când o mare parte a turcilor au părăsit Dobrogea, au rămas libere suprafețe întinse de teren care au fost ocupate în cea mai mare parte de ardeleni. Din comuna Avram Iancu au plecat patru familii: Toader Mihai, Lazăr Gheorghe, Pogan a Ticului, Bold Gheorghe și mai mulți tineri care au fost împrumărați cu pământ, la cerere, în plasa Traian, întemeind aici, împreună cu alți ardeleni, așezări noi după model moșesc cum este Abrudul de lângă Medgidia ș. a. După ce aceste pământuri au fost impozitate, noii stăpâni le-au părăsit în parte sau unii în totalitate, reîntorcându-se la vechile lor vetre⁴⁰.

³⁴ Butură 1966, p. 345.

³⁵ Pascu 1984, p. 192; Neamțu 1966, p. 256.

³⁶ Prodan 1984, p. 241.

³⁷ Butură 1966, p. 344; Butură 1963, p. 324; Pădurean 2004, p. 236; Prodan 1984, p. 94.

³⁸ Densușianu 1884, p. 502.

³⁹ Georgescu 1929, p. 613, 619.

⁴⁰ Meteș 1977, p. 348; Pădurean 2004, p. 250; Șpan 1977, p. 212; Informator: Nicolae Ciama, din satul Avram Iancu-Centru.

Fenomenul emigrării spre Statele Unite ale Americii a stins apogeul în ultimul deceniu al secolului XIX și este semnificativ faptul că în această direcție se îndreptau cei mai mulți, dar nu cu gândul de a se stabili acolo, ci cu scopul de a-și asigura banii necesari cumpărării unui lot de pământ și întemeierii unei familii după reîntoarcerea acasă. În ceea ce privește America, numărul emigranților români din Transilvania a crescut după 1894 și, mai ales, după 1900, astfel că până la sfârșitul Primului Război Mondial numărul lor se cifra la câteva sute de mii, iar a celor din Țara Moșilor la câteva mii⁴¹. Pentru această perioadă, în anul 1900 din Vidra de Sus au emigrat cinci persoane⁴².

Din comuna Avram Iancu, fosta Vidră de Sus, la începutul secolului al XX-lea au plecat în Statele Unite circa șase familii (Pogan, Bădău, Tomuș, ș.a.) și mai mulți tineri încorporabili, prilej de a se sustrage de la satisfacerea serviciului militar, printre care amintim pe Miheț Petru zis Făuraș din satul Cristești. Acesta a revenit în Avram Iancu după Unirea Transilvaniei cu România din anul 1918. A adus cu vaporul peste ocean o camionetă Ford pe bucăți, care a fost refăcută pe continentul european și cu care a venit în localitatea natală. A cumpărat mai multe bucăți de pământ în centrul comunei, a construit casa de la nr. 27, camerele din jos, pivnița și târnațul, a și a pus pe picioare o afacere⁴³.

Fig. 6 - Foto Miheț Petru; sursa: fotografii de familie, strănepot Ioan Alfred Gunesch

O altă cauză a emigrării a fost colonizarea unei părți a populației după Primul și al Doilea Război Mondial, în urma reformelor agrare.

Reforma agrară din 1921, aplicată aici în 1924, a fost o reformă incompletă, fiindcă nu s-a ținut seama de preocupările locuitorilor de aici din munte. Li s-a dat oamenilor pământ fără a li se da vite și unelte de muncă. De

⁴¹ Egyed 1970, p. 375; Chițu, Takács 1972, p. 810; Pădurean 2004, p. 251-252; Marian et alli 1975, p. 302; Botezan 1978, p. 211-212.

⁴² Pădurean 2004, p. 251; *apud* Russu Șirianu 1904, p. 22, 75.

⁴³ Informatori: Delia Gligor și Ioan Alfred Gunesch, strănepoții lui Miheț Petru zis Făuraș.

asemenea, de multe ori calitatea loturilor, care variau între 10-14 iugăre, era slabă, lucru ce a făcut ca o mare parte din coloniști să-și părăsească loturile primite în Satu-Mare, Sălaj, Arad și Timiș-Torontal și să se întoarcă înapoi așa cum au plecat⁴⁴. Din comună au plecat în Banat multe familii, stabilindu-se mai ales în comunele God, Recaș, Stanciova, din județul Timiș și Sâmpetru Mare din județul Arad. Unele surse documentare vorbesc de faptul că în perioada 1920-1937, au fost colonizate 297 de familii din Avram Iancu⁴⁵.

În urma reformei agrare din martie 1945, din nou o parte din locuitori au fost colonizați în diferite părți ale Transilvaniei, mai ales în zonele Banatului și Bistrița Năsăud. Spre deosebire de prima reformă, cei colonizați primesc pe lângă lotul de pământ și unelte, vite, locuințe, fără nici o despăgubire, fapt ce a făcut ca cei plecați să nu se mai întoarcă în localitate. Din comuna Avram Iancu au plecat circa 60 de familii, în părțile Năsăudului Bistriței, în locurile părăsire de sași, unde au primit pământ arabil, vite, case și chiar unelte agricole⁴⁶.

În anul 1951 prin acea „activitate politică de izolare a elementelor dușmănoase” regimul comunist a deportat în Bărgan, în satul Stăncuța, câțiva cetățeni ai comunei Avram Iancu, printre care amintim pe: Nicolae Banciu, Mircea Banciu, Aurel Puiuț⁴⁷ ș. a. Dislocările de populație din iunie 1951 au fost hotărâte în cadrul Ședinței Consiliului de Miniștri din 15 martie, prin care Ministerul Afacerilor Interne putea muta din orice localitate persoanele care „dăunau construirii socialismului în Republica Populară Română”. Aceste dislocări au fost pregătite prin două Directive care cuprindeau măsurile politice, militare și administrative impuse de autoritățile de atunci comuniste⁴⁸. Dintre cei deportați în Bărgan, câțiva s-au întors în comună după „relaxarea” din anul 1964⁴⁹.

Mulți dintre cei născuți în localitate s-au stabilit în localități învecinate, fapt dovedit de numeroase nume originare din Avram Iancu existente în comunele vecine, ca de exemplu: Trif și Bold în comuna Vidra sau Leahu în comuna Bulzești.

În perioada comunistă, mulți locuitori au migrat spre orașe (Timișoara, Arad, Alba Iulia, ș.a.) și s-au stabilit acolo definitiv. Mulți tineri, după terminarea școlii profesionale, a liceului sau a facultății s-au angajat în diferite colțuri ale țării. Ca urmare a acestui fapt populația comunei a fost și este în continuă descreștere.

⁴⁴ Suciu 1929, p. 90.

⁴⁵ Pădurean 2004, p. 266; Râmneanțu, p. 18.

⁴⁶ http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htm_act_text?id=1569, accesat în 12.02.2020; Martor: bibliotecar Chirițescu Maria, din satul Avram Iancu -Centru.

⁴⁷ Informatori: Nicolae Ciama, din satul Centru; Silvia Gomboș a lui Lae, din satul Vidrișoara.

⁴⁸ Stănescu 2000, p. 21.

⁴⁹ Martor: Nicolae Ciama, din satul Centru.

În perioada comunistă foarte puține persoane au reușit să emigreze în alte țări. Au migrat mai ales fete care s-au măritat cu nemți sau italieni și au emigrat astfel în Republica Federală Germania (ex. Lenuța Gojei) și Italia, cum a fost cazul Esterei Leahu.

După revoluția din 1989 migrarea populației spre orașe a mai scăzut datorită crizei economice, a privatizării fabricilor și uzinelor și a lipsei locurilor de muncă la oraș. În ultimele decenii, unele familii au plecat în zonele de câmpie mai prielnice pentru agricultură și pentru viață.

Fenomenul emigrației în alte țări ale lumii apare izolat după revoluție. În ianuarie 1990 Ioan Bodea (Nelu Bodi), a emigrat în Statele Unite ale Americii. După o viață frumoasă acolo (se zice că a lucrat și pentru compania Google, de la care ar fi primit salariu numai într-o lună peste 50.000 de dolari americani), achiziționarea mai multor proprietăți și mașini, după un an de la pensionare a murit în anul 2019, lăsând în testament că vrea să fie înmormântat acasă în pământul natal din Avram Iancu lângă părinți, nepoții din partea fratelui său Nicu, după patru săptămâni, cât au durat procedurile și drumul pentru repatriere, l-au adus acasă și l-au înmormântat creștinește, lângă părinții lui, în cimitirul bisericii ortodoxe din centrul comunei Avram Iancu⁵⁰.

În ultimii 20 de ani, mai ales după 1 ianuarie 2007, de când România este țară membră a Uniunii Europene cu drepturi depline, se observă fenomenul migrării locuitorilor comunei Avram Iancu spre țările UE, în special în Italia, Spania, Germania, Franța, unde unii locuitori a comunei noastre au migrat pentru un loc de muncă mai bine plătit ca în România.

Deși datele sunt limitate și într-o anumită măsură inexacte, se pare că în anul 2010 rata migrației nete a cunoscut valori pozitive de 0,2% în comuna Avram Iancu. Explicația acestui fapt este că mulți din cei plecați în străinătate, revin periodic în localitate și sunt cuantificați la populația stabilă, această migrație fiind în majoritate temporară, oamenii lucrează câteva luni în străinătate, după care se întorc în sânul familiei, prea puțini stabilindu-se definitiv în alte țări⁵¹.

Fenomenul imigrării, adaptat localității, nu a fost și nici nu este atât de răspândit cum este cel al emigrării. Situații statistice documentare privind acest fenomen nu s-au aflat până în prezent în afară de cele provenite din căsătorii, pe baza cărora putem stabili într-o oarecare măsură că numai în acest mod s-au făcut imigrările atât din comunele învecinate cât și din alte regiuni ale țării cum ar fi Oltenia (Chirițescu), Muntenia (Cristian) sau chiar din Transilvania (Gunesch, Herman, Horvath etc.). Din analiza registrului cu căsătorii⁵² se poate

⁵⁰ Vezi și Toader 2020, p. 3.

⁵¹ Erched 2012, p. 14-15.

⁵² APAL, Rsc, 1930-2020.

observa că în perioada 1930-2020, perioadă în care comuna Avram Iancu are stare civilă proprie, circa 20-30% din cei căsătoriți sunt veniți din localitățile învecinate. În ultimul timp însă, sunt destul de numeroase cazurile de căsătorie ale unor tineri din localitățile în care au emigrat locuitori din Avram Iancu, cu tinere din această localitate, stabilindu-și domiciliul în aproape toate cazurile în localitățile de baștină ale tinerilor sau în diferite orașe.

După al Doilea Război Mondial și până în 1958 au imigrat în comuna Avram Iancu zeci de ruși și muncitori români care au lucrat la prospecțiunile de uraniu, la numeroasele sonde instalate în diferite puncte ale comunei, în special în zona Valea lui Gomboș⁵³. De la ei a rămas cabana în care zeci de ani a funcționat Primăria comunei Avram Iancu, Consiliul Popular și Postul de Miliție. De multe date despre această imigrare nu dispunem. În Protocolul Morților de la Biserica Creștin Ortodoxă Avram Iancu - Centru, pentru această perioadă găsim înregistrate decesele unor persoane venite în localitate: Olga Arsenescu din Odessa - URSS, d. 29 iunie 1950; Samfira Toader din com. Neagra, d. 8 decembrie 1950; Dumitrean Maria din com. Ighiu, d. 20 iulie 1951 și nume care nu sunt specifice localității noastre: Hiriza, Târnuț, Palade, Mîcula, Dura, Tămaș și Vasii, care au fost înmormântați în cimitirul bisericii⁵⁴.

După revoluția din anul 1989, din cauza șomajului, se observă o întoarcere a fiilor satului din centrele industriale înapoi în comună. Cei care s-au întors se ocupă din nou cu agricultura, creșterea animalelor, prelucrarea și negoțul lemnului.

După datele oferite de Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România – SIIIR, pentru Școala Gimnazială „Avram Iancu” din comuna Avram Iancu, rezultă din Raportul 371 pentru anul școlar 2019-2020 - Export complet elevi, că în comuna Avram Iancu sunt în luna ianuarie 2020, 129 de preșcolari și elevi, iar în ultimii ani școlari 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 și 2019-2020 au imigrat în comuna Avram Iancu, au venit prin transfer (conform SIIIR - Managementul elevului – Transfer elev - Cereri emise) 16 elevi, cu familiile lor, din localitățile Almaș, Poiana Vadului, Sohodol, Ponorel, Vidra, Gladna Română, Fârdea și Municipiul Vulcan⁵⁵.

La finalul acestui studiu putem spune că localitatea Avram Iancu din județul Alba a fost, de-a lungul timpului, locuită din zona văilor până la cea a culmilor înalte. A fost printre cele mai populate din zona Țării Moților, constituind un adevărat „rezervor” demografic pentru zonele adiacente sau mai îndepărtate ale Transilvaniei și chiar ale României. Principala bogăție dintotdeauna a localității n-a constituit-o lemnul și pământul, ci oamenii. În

⁵³ Informator, Maria Chirițescu din satul Avram Iancu - Centru.

⁵⁴ ABCOAI, RPM, f. 44, 45, 48, 75, 35-84.

⁵⁵ Mulțumim d-nei director Heler Daciana Alexandra pentru amabilitatea de a ne pune la dispoziție datele din SIIIR.

ciuda „tehnicilor” și „practicilor” demografice folosite de vremelnicele stăpâniri străine asupra acestui pământ, niciodată nu s-a putut eluda sau falsifica faptul că din punct de vedere demografic localitatea Avram Iancu a fost majoritar românească, procentul românilor fiind de 100%, că din punct de vedere numeric, în ciuda unor reculuri temporare, generate de boli, molime, războaie, foamete ș.a., populația a crescut continuu până spre mijlocul secolului trecut. Localitatea Avram Iancu a avut una dintre cele mai ridicate natalități nu doar la scara Țării Moșilor și a Transilvaniei, ci și a României în general, oamenii de aici manifestând un atașament aparte pentru familie, practicând ca pe un adevărat cult tipul de familie extinsă.

Între cauzele de bază ce au generat o migrare puternică a locuitorilor comunei Avram Iancu se numără, într-o primă fază, o supraaglomerare ca urmare a creșterii puternice a populației până în jurul anilor '40-'60, ce a generat o lipsă de hrană și spațiu, iar apoi, într-o fază secundă, industrializarea forțată a României începând cu anii '70 ceea ce a creat o cerere puternică de forță de muncă pe piață, determinând pe cei care își doreau condiții existențiale superioare, să migreze spre orașe.

În ultimii 60 de ani, din punct de vedere demografic, comuna Avram Iancu din județul Alba a cunoscut un fenomen de continuă depopulare ceea ce a dus la o îmbătrânire accentuată a populației și la creșterea ratei de dependență.

Condițiile socio-economice locale, infrastructura deficitară, lipsa unei atenții speciale și a măsurilor practice din partea autorităților locale, județene și centrale pentru această comună, lipsa măsurilor practice, sărăcia celei mai mari părți a populației comunei Avram Iancu, îmbătrânirea accentuată, ș.a., determină continuarea procesului de depopulare într-un ritm mai scăzut, ritm influențat de situația economică generală, de greutatea și costurile vieții de la oraș și din alte părți ale lumii.

Migrarea puternică a populației tinere a dus la depopularea masivă a unor sate aparținătoare comunei Avram Iancu: satul Cocoșești a ajuns la doar trei persoane, iar satele Dealu Crișului și Pușelești la doar cinci locuitori, respectiv satul Șterțești la doar șapte locuitori în anul 2011.

Prin cele descrise mai sus putem spune că până în anul 1956 localitatea Avram Iancu a avut un bilanț natural pozitiv, iar după acest boom demografic, ca urmare și a scăderii valorilor natalității, bilanțul natural este negativ, generând și fenomenul care se observă astăzi de îmbătrânire demografică.

Bilanțul migratoriu sau diferența dintre numărul celor care au plecat (emigranții) și a celor care au sosit (imigranții) din/în comuna Avram Iancu a urmat îndeaproape cursul bilanțului natural, fiind pozitiv până prin deceniul șase al secolului XX, după care a fost negativ.

Demographic Evolution, Structure, Emigration and Immigration of the Population of Avram Iancu Commune

ABSTRACT

The article presents and analyses the demographic situation, population structure, emigration and immigration of the inhabitants of Vidra de Sus, Avram Iancu commune since 1924. This name was taken in honour of the most important son of the locality, the great national hero Avram Iancu, one hundred years after his birth, since the first documented reference to the present.

The demographic evolution of the inhabitants of Avram Iancu commune (former Vidra de Sus) until 1924 was closely related to the demographic evolution of Vidra, being a part (village) of this territorial administrative unit.

After the Great Union, and having administrative autonomy since 1924, this remarkable locality evolves itself in the history of Transylvania, independently, as well as its population. The evolution of the population is characterised by a high birth rate, families with many children and was indeed a demographic "reservoir" for the adjacent and more remote areas of Țara Moșilor, Transylvania in particular, and Romania, in general.

This locality with a majority Orthodox Christian population was characterised by the fact that the population was 100% Romanian over the centuries.

The article provides detailed information and analyses the demographic data provided by the authorities over several centuries. It surprises the deportation and flight of the inhabitants until 1918, especially after the events of 1784 and 1848-1849, the emigrations and colonisation of the inhabitants after 1918, the depopulation of Avram Iancu commune from the last decades, etc.

List of illustrations

Fig. 1 - Evolution of the population number of Vidra locality (which also included Vidra de Sus) between 1731 and 1778, from 1645 inhabitants, in 1731, to 4376 inhabitants, in 1787

Fig. 2 - The evolution of the population of Avram Iancu locality (Vidra de Sus, until 1924) between 1835 and 1930, from 1690 inhabitants, in 1835, to 3880 inhabitants, in 1930

Fig. 3 - The evolution of the population of Avram Iancu between 1930 and 1977, from 3880 inhabitants, in 1930, to 3286 inhabitants, in 1977

Fig. 4 - The evolution of the population of Avram Iancu between 1977 and 2020, from 3286 inhabitants, in 1977, to 1621 inhabitants, in 2020

Fig. 5 - The evolution of the population number of Avram Iancu locality (Vidra de Sus, until 1924) between 1835 and 2020

Fig. 6 - Photo Miheț Petru, courtesy of great-grandson Ioan Alfred Gunesch, family photos

Abrevieri bibliografice

ABCOAI, RPM - Arhiva Bisericii Creștin Ortodoxe Avram Iancu - Centru, Registrul Protocolul Moșilor începând cu 1942 Martie 26, Tomul I.

Abrudeanu 1928 - Ioan Rusu Abrudeanu, *Moșii. Calvarul unui popor eroic dar nedreptățit*, București, 1928

APAI, Rsc - Arhiva Primăriei comunei Avram Iancu, Fond Registre de stare civilă, 1930-2020

Apolzan 1944 - Lucia Apolzan, *Sate crânguri din Munții Apuseni*, Craiova, 1944

Apolzan 1946 - Lucia Apolzan, „Observații asupra ocupațiilor agricole în Munții Apuseni”, în *Apulum*, II (1943-1945), 1946, p. 284-314

- Apolzan 1948 - Lucia Apolzan, „Populația crângurilor din plasa Câmpeni, județul Turda, în anul 1941”, în *Analele Institutului de Statistică al României*, III, București, 1948, p. 159-196
- Botezan 1978 - Liviu Botezan, Adrian Stoica, „Situația țăranimii din comitatul Turda-Arieș și lupta ei pentru eliberare socială și națională în perioada 1850-1918”, în *Potaissa. Studii și comunicări*, Turda, 1978, p. 201-248
- Belu 1978 - Sabin Belu, „Noi contribuții la istoria satelor din Munții Apuseni”, în *Acta Musei Napocensis*, XV, 1978, p. 387-395
- Bolovan 1995 - Ioan Bolovan, „Evoluția demografică a Transilvaniei în primele două decenii după revoluția pașoptistă”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj*, XXXIV, 1995, p. 197-215
- Butură 1963 - Valeriu Butură, „Un monument al arhitecturii populare transilvănene. Biserica de lemn din Cizer”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, 1959-1961, 1963, p. 323-338
- Butură 1966 - Valeriu Butură, „Adăposturi pastorale din Țara Moșilor”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, 1961-1964, 1966, p. 341-366
- Butură 1969 - Valeriu Butură, „Spălarea aurului din aluviuni și mineritul țăranesc în Munții Apuseni”, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, 1965-1967, 1969, p. 25-94
- Cenaru 1983 - Ioan Cenaru, „Aspecte ale migrației definitive din zona Munților Apuseni (județul Alba)”, în *Apulum*, XXI, 1983, p. 413-416
- Chițu, Takács 1972 - Lidia Chițu, Matilda Takács, „Pagini din istoria mișcării muncitorești și socialiste de pe meleagurile aiudene între 1900-1918”, în *Apulum*, X, 1972, p. 807-816
- Cocean 1981 - Pompei Cocean, „Populația și așezările din carstul Munților Apuseni”, în *Studii și cercetări de geologie, geofizică și geografie. Geografie*, Tomul XXVIII, 1981, p. 57-68
- Densușianu 1884 - Nicolae Densușianu, *Revoluțiunea lui Horea în Transilvania și Ungaria, 1784-1785*, București, 1884
- Egyed 1970 - Ákos Egyed, „Problema emigrării țăranimii din Transilvania la începutul secolului al XX-lea”, în *Acta Musei Napocensis*, VII, 1970, p. 365-378
- Erched 2012 - Nicoleta Maria Erched, *Țara Moșilor studiu de dezvoltare rurală și de geografie socială*, rezumat teză de doctorat, Coordonator științific prof. univ. dr. Vasile Surd, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de geografie, Departamentul de geografie umană și turism, Cluj-Napoca, 2012
- Felea 1974 - Romulus Felea, *Țara moșilor*, Abrud, 1974
- Georgescu 1929 - Ion Georgescu, *Românii Transilvăneni în Dobrogea, Banat, Crișana, Maramureș 1918-1928*, I, București, 1929
- Ghinea 1996 - Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, I, București, 1996
- Giurgiu 1966 - Natalia Giurgiu, „Trei conscripții din secolul al XVIII-lea privind populația românească din Transilvania”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Series Hist, Fasc. 1, 1966, p. 55-60
- Manuilă 1938 - Sabin Manuilă, *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. I, București, 1938
- Marian et alli 1975 - Trandafir Marian, Sebastian Truță, Gheorghe Ciul, „Activitatea desfășurată pentru refacerea economiei județului (1944-1947)”, în *Alba Iulia 2000*, Alba Iulia, 1975
- Martinovici 1921 - Constantin Martinovici, Nicolae Istrati, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și celorlalte ținuturi alipite*, Vol. 2, Cluj, 1921

- Metesh 1921 - Ștefan Metesh, *Viața agrară, economică a românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. I, București, 1921
- Metesh 1977 - Ștefan Metesh, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, București, 1977
- Neamțu 1966 - Alexandru Neamțu, „Din antecedentele răscoalei lui Horea”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj*, IX, 1966, p. 257-270
- Neamțu 1972 - Alexandru Neamțu, „Din activitatea doctorului Vasile Popp pe domeniul minier al Zlatnei (1829-1842)”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj*, XV, 1972, p. 105-144
- Opriș et alli 2001 - Ioan Opriș, Mihaela Bodea-Bonfert, Marius Porumb, *Monumente istorice de pe valea Arieșului*, București, 2001
- Pascu 1984 - Ștefan Pascu, *Revoluția populară de sub conducerea lui Horea*, București, 1984
- Patița 1912 - Rubin Patița, *Țara Țopilor, despre trecutul Munților Apuseni ai Transilvaniei*, Orăștie, 1912
- Pădurean 2004 - Dominuț Pădurean, „Evoluția demografică a Țării Moților între secolele XVII-XX”, în *Sargetia. Acta Musei Devensis*, XXXII, 2004, p. 229-280
- Prodan 1984 - David Prodan, *Supplex Libellus Valachorum: din istoria formării națiunii române*, București, 1984
- Râmneanțu - Petru Râmneanțu, *Capitalul om din Munții Apuseni*, București, f. a.
- Recensământul 1944 - *Recensământul general al României din 1941, 6 aprilie. Date sumare provizorii*, București, 1944
- Recensământul 1959 - *Recensământul populației din 21 februarie 1956. Rezultate generale*, București, 1959
- Recensământul 1969 - *Recensământul populației și locuințelor din 15 martie 1966*, Vol. I, Rezultate generale. Partea I, Populație, București, 1969
- Recensământul 1981 - *Recensământul populației și al locuințelor din 5 ianuarie 1977*, Vol. III, Clădiri, locuințe, gospodării, București, 1981
- Recensământul 1994 - *Recensământul populației și locuitorilor din 7 ianuarie 1992*, Vol. I, Populație – structură demografică, București, 1994
- Recensământul 2003 - *Recensământul populației și al locuitorilor, 18 martie 2002, I, populație-structura demografică*, București, 2003
- Recensământul 2011a - *Recensământul populației și locuințelor (RPL)*, 2011, București (Tab 3. Populația stabilă pe sexe și grupe de vârstă – județe, municipii, orașe, comune; Tab5. Populația stabilă pe sexe și stare civilă – județe, municipii, orașe, comune), <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/>, accesat în data de 10.02.2020
- Recensământul 2011b - *Recensământul populației și locuințelor (RPL)*, 2011, (Populația stabilă pe județe, municipii, orașe și localități componente la RPL 2011), [http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/accesat în data de 10.02.2020](http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/accesat%20in%20data%20de%2010.02.2020)
- Retegan 1975 - Simion Retegan, „Frământări țărănești din Munții Apuseni în anii guvernării liberale”, în *Acta Musei Napocensis*, XII, 1975, p. 331-345
- Rotariu et alli 1996 - Traian Rotariu et alli, *Recensământul din 1857, Transilvania*, București, 1996
- Rotariu et alli 1997 - Traian Rotariu et alli, *Recensământul din 1880, Transilvania*, București, 1997
- Rotariu et alli 1999a - Traian Rotariu et alli, *Recensământul din 1900, Transilvania*, vol. I, București, 1999
- Rotariu et alli 1999b - Traian Rotariu et alli, *Recensământul din 1910, Transilvania*, București, 1999
- Rotariu et alli 2002 - Traian Rotariu et alli, *Recensământul din 1941, Transilvania*, Cluj-Napoca, 2002

- Rotariu et alli 2006 - Traian Rotariu et alli, Recensământul din 1900, Transilvania, vol. II, Populația după ocupații, Cluj-Napoca, 2006
- Rotariu et alli 2008 - Traian Rotariu et alli, Recensământul din 1869, Transilvania, Cluj-Napoca, 2008
- Russu Șirianu 1904 - Ioan Russu Șirianu, *Românii din statul Ungar: statistică, etnografie*, București, 1904
- SIIR - Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România, Școala Gimnazială "Avram Iancu" Avram Iancu, Raport 371 - Export complet elevi pentru anul școlar 2019-2020; Managementul elevului – Transfer elev - Cereri emise în anii școlari 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019 și 2019-2020
- Stănescu 2000 - Ecaterina Stănescu, „Mișcări de populații în secolele XX și XXI”, în *Istoria secolului al XX-lea și educația pentru cetățenie democratică*, Valentin Băluțoiu et alli, București, 2000
- Suciu 1929 - Petre Suciu, *Țara Moșilor, regiunea industriei lemnului*, Cluj, 1929
- Șpan 1977 – Mircea Șpan, „Slavici și moșii”, în *Țara Moșilor. Studii. Articole și comunicări*, Alba Iulia, 1977, p. 211-218
- Toader 2020 - Minerva Toader, „Ultima dorință a unui moș plecat în lume”, în *Unirea*, Anul XXVIII, Nr. 8861, 28 ianuarie 2020, p. 3
- Toth 1955 - Zoltan Toth, *Mișcări țărănești din Munții Apuseni până la 1848*, București, 1955
- Tufescu 1982 - Victor Tufescu, *Oameni din Carpați*, București, 1982

Cuvinte-cheie: conscripție, recensământ, locuitori, medie anuală, colonizare, reformă agrară, depopulare

Keywords: religious conscription, census, inhabitants, annual average, colonisation, agrarian reform, depopulation